

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАРБИЯЧИСИНИНГ ТАСВИРИЙ
ФАОЛИЯТГА ОИД КАСБИЙ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИ ВА ЎЗИГА ХОС
АЙРИМ ЖИХАТЛАРИ**

Таджибаев Салимжон Сабиржанович

Андижон давлат университети

Мактабгача таълим методикаси кафедраси катта ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6482247>

Аннотация: ушбу мақолада таълим тизимининг бошлангич бўғини ҳисобланган мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячиларининг тасвирий фаолият маишулотлари бўйича касбий компетентлиги ва уларни амалга ошириш жараёнлари ҳақида фикр юритилган.

Калим сўзлар: таълим тизими, ислоҳот, компетентлик, касбий стандарт, эстетик тарбия, фаолият, қобилият.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ И СПЕЦИФИЧЕСКИЕ
ЗАДАЧИ ПЕДАГОГА ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Аннотация: в данной статье рассматриваются профессиональные компетенции воспитателей дошкольного образования, являющегося первичным звеном в системе образования, и процесс их реализации.

Ключевые слова: система образования, реформа, компетентность, профессиональный стандарт, эстетическое воспитание, активность, способность.

**PROFESSIONAL COMPETENCES AND SPECIFIC TASKS OF THE
TEACHER OF PRESCHOOL EDUCATION IN ART ACTIVITIES**

Abstract: this article discusses the professional competence of educators in preschool education, which is the primary link in the education system, and the process of their implementation.

Keywords: education system, reform, competence, professional standard, aesthetic education, activity, ability.

Мақсад. Жамият ривожланишининг ҳозирги босқичида республикаимиз таълим тизими маданий ва тарихий ривожланиш моделининг ўзгариши билан боғлиқ муҳим ўзгаришларни бошдан кечирмоқда.

Бунинг замирида юртимиз келажаги бўлган ёш авлодни ҳар томонлама етук ва билимдон, жаҳон ёшлари билан ҳар қандай илм соҳасида рақобатлаша оладиган кадрлар қилиб етиштириш орзу-умидлар мужассамдир.

Хусусан, Ўзбекистонда мактабгача таълим тизими ҳам давлат сиёсати даражасига айланди ва бу борада бир қанча қарорлар ишлаб чиқилди.

Лекин таълим тизимида қандай ислохотлар амалга оширилмасин, пировардида, асосий янгиликларни амалиётга татбиқ этишда асосий ўрин тутувчи педагог ҳисобланади.

Агар педагог-тарбиячининг профессионал компетентлиги етарли даражада бўлсагина мактабгача ёшдаги боланинг тўлиқ ривожланиши таъминланади

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 29.12.2020 йилдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида “Ёшларимизга муносиб таълим бериш, уларнинг илм-фанга бўлган интилишларини рўёбга чиқаришимиз керак. Шу мақсадда, мактабгача таълим тизимини ривожлантиришимиз, ўрта ва олий ўқув юрларининг моддий-техник базасини, илмий ва ўқув жараёнлари сифатини тубдан яхшилашимиз керак” деб таъкидлаб ўтган эди.

Ана шунга кўра, “Илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар” асосида мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячилари билиши керак бўлган билим ва кўникмалар белгилаган ҳолда мактабгача таълим ташкилотлари педагог ходимлари учун касбий стандартлар ишлаб чиқиш асос бўлди.

Ўзбекистон Республикасининг “Мактабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги Қонунининг 42-моддасида мактабгача таълим ташкилоти

педагогининг касбий стандарти Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланиши белгиланган.

Ушбу касбий стандарт педагогларнинг ишлаш мотивациясини ва таълим сифатини оширишга мўлжалланган.

Педагогнинг касбий стандарти — мактабгача таълим ташкилоти педагогининг шахсий касбий сифатларига, билимларига, маҳорати ва кўникмаларига доир асосий талаблар мажмуидир.

"Касбий компетенция— бу "касбий вазифаларни ҳал қилишда амалий тажриба, кўникма ва билимлар асосида муваффақиятли ҳаракат қилиш қобилияти "тушунчасини очиб беради"

Ҳужжатда мактабгача таълим ташкилоти тарбиячисининг касбий компетенциялари баён этилган. Ушбу қоидаларга асосланиб, биз МТТ ишининг бадий ва эстетик йўналишдаги хусусиятларини акс эттирувчи ўқитувчининг педагогик компетенцияларини аниқлашга ҳаракат қиламиз.

Шу ўринда буюк педагог В.А. Сухомлинскийнинг “ Болалар гўзаллик, ўйин, эртак, расм, фантазия ва ижод дунёсида яшамоқлари керак !"-деган фикрини эслаб ўтишни жоиз деб биламан.

Ҳозирги босқичда мактабгача таълим ташкилотларида эстетик тарбияга ва болаларнинг бадий-ижодий қобилиятларини шакллантиришга эътибор кучаймоқда. Эстетик тарбия асосан турли хил санъат турлари, бадий ва ижодий фаолият воситаларидан иборат бўлиб , ўзига хослиги туфайли боланинг ҳар томонлама ривожланиши ва унинг шахсини шакллантиришга чуқур таъсир кўрсатади.

Бадий ва ижодий қобилиятлар, кўникмалар ва қобилиятларни иложи борича ерта ривожлантириш керак, чунки эстетик цикл дарслари болаларнинг ижодий қобилиятлари, тасаввурлари, кузатувлари, бадий тафаккури ва хотирасини ривожлантиришга ёрдам беради.

Бу шуни англатадики, визуал фаолиятга қизиқишни ривожлантириб, ҳар бир болага шахсга йўналтирилган ёндашувга риоя қилиш, унга ёрдам

бериш, яхши иш қилиш истагини қўллаб-қувватлаш, унинг ҳаракатларини объектив баҳолаш керак. Болаларни санъатга қизиқтириш учун педагог уни ўзи яхши билиши ва тушуниши керак.

Усуллар. Мактабгача ёшдаги болаларнинг бадиий маданияти асосларини шакллантириш жараёнини малакали ва ижодий бошқариш бевосита ўқитувчиларнинг бадиий-эстетик тарбия соҳасидаги касбий тайёргарлиги даражасига боғлиқ, бу касбий компетенцияни англатади.

Мактабгача ёшдаги болаларнинг бадиий-эстетик ривожланиши масалалари бўйича тарбиячиларнинг касбий компетенциясининг таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

- * Илмий маълумот
- * Назарий билим ва амалий малака;
- * Услубий тайёрлик;
- * Касбий маҳорат ва қобилият:

мактабгача ёшдаги болаларнинг бадиий ва ижодий қобилиятларини ривожлантиришнинг назарий асосларини англаш:

- ўқитиш методлари,
- методларнинг мазмунини билиш,
- тасвирий фаолият турлари;

мактабгача ёшдаги болаларнинг бадиий ва ижодий қобилиятларини ривожлантириш бўйича иш шаклларини англаш;

болаларни бадиий-эстетик йўналишда ўқитиш воситаларини англаш:

- мулоқот қобилиятлари;
- конструктив маҳорат;
- ташкилотчилик қобилияти;
- махсус кўникмалар;
- аралаш кўникмалар.

Натижалар. Шундай қилиб тарбиячи қуйидагиларни билиши керак:

- * мактабгача ёшдаги болаларнинг психофизик ва ёш хусусиятлари;

- * бадий мажмуанинг болага таъсирининг психологик асослари;
- * мактабгача ёшдаги болаларнинг бадий-эстетик ривожланиши диагностикасининг услубий асослари;
- * мактабгача ёшдаги болаларни эстетик тарбиялаш концепциясининг асосий йўналишлари, мактабгача ёшдаги болаларни эстетик тарбиялаш соҳасидаги дастурларнинг мазмуни;
- * тасвирий санъатнинг ифодавий воситалари;
- * мактабгача ёшдаги болаларнинг бадий ва ижодий ривожланишининг ўзига хос хусусиятлари;
- * болаларнинг бадий ривожланиши жараёнини ташкил этишнинг дидактик асослари;
- * мактабгача ёшдаги болаларни тасвирий санъат асарлари билан таништириш хусусиятлари;
- * бадий асарларни бадий таҳлил қилиш асослари ва бошқалар.

Бундан ташқари тарбиячи қуйидагиларни бажара олиши зарур:

- * болаларнинг дастури, шароитлари ва таркибини ҳисобга олган ҳолда бадий ва педагогик вазифаларни, мазмуни ва усулларини аниқлаш ва конкретлаштириш;
- * тасвирий фаолият мотивларини шакллантириш (болаларнинг расмда акс эттириш истаги, ундаги қизиқарли нарсалар ва воқеалар);
- * болада муайян фаолият мақсадини ўзи белгилаш қобилиятини тарбиялаш;
- * болаларнинг визуал ҳаракатларини шакллантириш(шакл, тузилиш, мутаносиб муносабатлар, ранглар, объектнинг варақ текислигида жойлашиши);
- * таълим-тарбия ишлари ва болалар фаолиятининг бошқа соҳалари (билиш, нутқни ривожлантириш, ўйинлар ва бошқалар) билан интеграция қилиш.)
- * идрокни шакллантириш (объектларни, ҳодисаларни кейинги тасвирни бажариш керак деб билиш қобилиятини ўргатиш);

- * жамоавий, кичик гуруҳ, индивидуал ва ишлаб чиқариш фаолиятини ташкил этиш;
- * ҳар бир болага индивидуал ёндашувни амалга ошириш, муайян бадиий фаолиятда боланинг афзалликлари, мойилликлари, қизиқишлари, ривожланиш даражасини ҳисобга олиш;
- * индивидуал ва жамоавий бадиий-ижодий фаолият жараёнида ҳамкорлик, ҳамкорлик алоқаларини ўрнатиш;
- * гуруҳдаги болаларнинг турли хил фаолият турларида конструктив ўзаро муносабатларини ташкил этиш, болаларга фаолиятни, биргаликдаги фаолият иштирокчиларини, материалларни, воситаларни эркин танлашлари учун шароит яратиш;
- * педагогик жараёнга ҳар бир боланинг мактабгача ёшдаги болаларда ўрганиш, фаолиятни ўзлаштириш ва иждодий қобилиятларини ривожлантириш учун муҳим мотивацияни шакллантиришга максимал даражада ҳисса қўшадиган турли хил ўйинлар, ўйин техникаси ва вазиятларни киритиш;
- * болалар дастури, шарт-шароитлари, таркибини ҳисобга олган ҳолда бадиий-педагогик вазифалар, мазмун ва усулларни белгилаш ва конкретлаштириш, бадиий ахборотни мақсадга, мантиққа ва ёшга мувофиқ танлаш;
- * машғулот хонасида бадиий ва иждодий ҳиссий ижобий муҳитни яратиш;
- * визуал фаолиятнинг бошқа шакллари танлашда минтақавий ёндашувдан фойдаланиш.
- * Маҳаллий анъаналарни, минтақага хос халқ санъатини ҳисобга олиш.
- * Мактабгача таълим муассасаси ҳаётида естетик муҳит яратиш, байрамлар, кўرғазмаларни лойиҳалаштириш .
- * Болалар иждодига эҳтиёткорлик ва ҳурмат билан муносабатда бўлиш;
- * педагоглар ва мутахассисларнинг бадиий-эстетик йўналишидаги ишларни яқин ҳамкорликда, биргаликда лойиҳалаштиришни амалга ошириш;

* диагностика натижалари асосида таълим жараёнида бола билан содир бўладиган ўзгаришларнинг моҳиятини, унинг ривожланишидаги, шу жумладан бадий ва эстетик йўналишдаги ривожланишининг моҳиятини кузатиб бориш ва бошқалар.

Хулоса. Юқоридаги фикрлардан келиб чиққан ҳолда хулоса қиладиган бўлсак, мактабгача таълим ташкилотларида фаолият юритаётган ҳар бир педагог-тарбиячи тасвирий фаолиятга оид етарли билим, кўникма ва малакаларга эга бўлган ҳолда машғулотларни интерфаол усуллардан фойдаланиб ташкил эта олсагина ушбу машғулотлардан кўзланган мақсадга эриша олади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ш. М.Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатномаси 29.12.2020 йил.
<https://president.uz/>
2. “Мактабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги Ўзбекистон республикасининг Қонуни 16.12.2019 й.
3. Nurmatova M.SH. Xasanova Sh.T. D.Azimova. Ustahonada amaliy mashg’ulot. “Musiqa” T.:2010 y.
4. Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo. 2006.
5. Nurmatova M.SH. Xasanova SH.T. Rasm buyum yasash va bolalarni tasviriy faoliyatga o’rgatish metodikasi. “Cho’lpon” T.:2010y.